

Brug af billeder som kommunikativ katalysator for læsning og skrivning

Frants Mathiesen, Blaagaard Seminarium, UCC.

Udgangspunkt for projektet

Jeg har i flere år arbejdet på at etablere en sproglig tilgang til brugen af faglige billeder i alle fag. Det har foreløbigt givet sig udslag i artiklerne "Billedgenrer" (Billedpædagogisk Tidsskrift 1, 2007) og "Fotodokumentation" (Billedpædagogisk Tidsskrift 4, 2007) som begge bygger på socialsemiotik og systemisk funktionel lingvistik.

Problemformulering

Jeg er interesseret i hvordan billedet kan mediere forståelse mellem verbaliseret begreb og mental erfaring. Jeg vil gerne undersøge hvordan dette foregår receptivt, fungerer den ikoniske genkendelse som en afkodningsstrategi, der kan siges at ligge til grund for læsning?

Og produktivt: er der en kausal sammenhæng (og hvilken) mellem børns tegnemæssige kvalifikationer (+anden billedmæssig kunnen) og deres læsefærdighed.

Er det en væsentlig begrænsning i børns læsekompetence at de ikke kan afkode billeder, og medfører bedre billedforståelse også bedre læsefærdighed?

En undersøgelse skal rettes mod de klassetrin hvor børn lærer at læse. Jeg ønsker i første omgang at undersøge forskellige eksempler på brugen af tekst/billede i begynderundervisning ved samtale / interview med lærere og ved indsamling af materiale.

Milepæle:

Kontakt med børnehaveklasseleder på Vejlebro skolen i Ishøj. Aug. 2008

- Interview med pædagog Tua Caspersen og lærer Robina Sabir i sprog børnehaveklassen på Vejlebro skolen. 9.9.2008
- To besøg med observation, interview med børn, samt foto- og video dokumentation. 26.9 og 3.10 2008. Generering af undersøgelseskategorier.
- Dialog med kursister 1.10. 2008
- Besøg i et til to andre indskolingsmiljøer, efterår/vinter 2008.
- Artikel vinter/forår 2009.

Jeg har besøgt pædagog Tua Caspersen og lærer Robina Sabir i sprog børnehaveklassen på Vejlebro skolen d. 9.9. for en samtale om deres arbejde.

Onsdag d. 1.10 har jeg fortalt en gruppe børnehaveklasseledere, som deltager på kurset "Billeder i begynderundervisningen" hos Peter von der Maase (UCC) og Ingelise Flensborg (DPU) om min undersøgelse, dels med henblik på at henlede opmærksomheden på problematikken billeder og forforståelse, dels for at skaffe kontakter til senere undersøgelser, som vil være bygget op på baggrund af mine erfaringer på Vejlebro skolen. Det førte til kontakt med Frederikssunds private realskole
16.01.2009

Planer om artikler

BPT 1, eller 2, 2009, tema: "Bogen" (deadline 1.2.2009, artiklen er delvist skrevet)
Arbejdstitel: **Lærer børn også at kommunikere?**

Målgruppe: Billedkunstlærere i FS, studerende og undervisere på lærer uddannelsen
Mål: Jeg vil præsentere en forståelse af ords og billeders forskellige virkningsmåder som to ud af mange mulige modaliteter. Jeg vil beskrive deres forskellige potentiale som virkelighedsformidlere samt give nogle bud hvordan man kan analysere forskellige modaliteter under et. Jeg bruger interview med børnehaveklassebørn og børn i 1. Klasse, som har læst / fået læst billedbogen "Lily takes a walk" af Satoshi Kitamura som eksempel.

Begreber: Fra Styles/ Arizpe henter jeg den kontrapunktiske (counterpoint) relation mellem ord og billede (som er på spil i Lily takes a walk) og fra SFL traditionen de tre metafunktioner. Herudover kan det være relevant at sætte Pierces tegnkategorier i forhold til de forskellige modaliteters affordances.

Litteratur:

Hartmut Stöckl

Styles / Arizpe

Løvland

Hagtvet

Fremtid: Artikel til tidsskriftet Viden om læsning.

Visuelle tekster og literacy tænkningen

Literacy (med hensyn til visuelle tekster) i PISA undersøgelsen og i de nye læseplaner

Hypotese: at finde et forsømt område, set i forhold til en eksisterende multimodal praksis f.eks. i undervisningsmaterialer.

Spørgsmål: har dansklæreren det overordnede ansvar qva fagets omfang for at tilgodese undervisningen på dette område?

Indhold: Med udgangspunkt i min lille undersøgelse af to børnehaveklasser og en 1.klasses læsning af Lily takes a walk vil jeg gennemgå forskellige måder at analysere multimodale tekster hver for sig og under et.

Begreber: Fra Styles/ Arizpe henter jeg den kontrapunktiske (counterpoint) relation (som er på spil i Lily takes a walk) og fra SFL traditionen de tre metafunktioner. Herudover kan det være relevant at sætte Pierces tegnkategorier i forhold til de forskellige modaliteters affordances. Eva Maria Eckkramer har også et overskueligt skema med

intersemiotic layering i antologien *Perspectives on Multimodality*. Spørgsmålet er blot hvor meget teori det er formålstjenligt at præsentere.

Litteratur

Forord fra diverse Pisa undersøgelser

De nye læseplaner I dansk, dansk som andetsprog, børnehaveklasse og billedkunst

Hartmut Stöckl

Styles / Arizpe

Eckkramer

Løvland

Hagtvet

Artikel til *Billedpæd* tidsskrift nr 1. 2010. Tema Visuel Uddannelse

Visual literacy

Hvordan er forholdet mellem børns evne til reception og produktion på billedområdet? Har folkeskolens agenter forskellige forventninger til børns receptions- og produktionsformåen? Specificering i retning af forskellige billedlige og sproglige konventioner, som under alle omstændigheder skal læres. Sker det for sent? Virker en stor kløft demotiverende?

Litteratur

Anne Bamfords *The Visual Literacy White Paper*

Forord fra diverse Pisa undersøgelser

De nye læseplaner I dansk, dansk som andetsprog, børnehaveklasse og billedkunst

Hartmut Stöckl

Styles / Arizpe

Løvland

Hagtvet

Jeg overvejer herudover at holde et oplæg på Den 5. Nordiske SFL-workshop: SFL i praksis - i uddannelser

18.-19. maj 2009 om transmodalitet eller intersemiosis, altså hvordan man kan analysere sammenhængen mellem flere modaliteter i tekster.

Eksisterende viden på området

Jeg tager udgangspunkt i Bente Eriksen Hagtvet's bog *Sprogstimulering (2002)* hvori hun beskriver den samtidige udvikling af flere tegnkompetencer

Ivar Bråten i "tidsskrift for læsning" nr 2 okt 2007: *Leseforståelse – om betydningen af forkunnskaber, forståelsesstrategier og lesemotivasjon*

Michael Wahl Andersen beskæftiger sig med faglig læsning af matematik – også af billeder..

Lise Iversen Kulbrandstad bl.a. om tosprogede

Anne Løvland: *Sammensatte fagtekster – en multimodal udfordring?* I Eva Maagerø: *Å lese i alla fag*, Oslo 2006

Ruth Mulvad: *Pædagogisk anvendelse af funktionel lingvistik*, CVUstork 2005

Günther Kress og Theo van Leeuwen: *Reading Images*, London 2001

Jeg har i foråret 2008 søgt et begrebsapparat til at skelne og sammenligne ords og billeders måder at bære betydninger på I følgende litteratur

I Antologien: Eija Ventola et al (ed): *Perspectives of Multimodality*, Amsterdam/Philadelphia John Benjamins B.V: 2004:

Hartmut Stöckls artikel "In between modes", Victor Lim Fei: "Problematicing semiotic ressource", samt Eva Maria Eckkrammer: *Drawing on theories of inter-semiotic layering*, in:, p. 210 ff

I de ovenfor nævnte artikler beskæftiger de især østrigske forfattere sig med relationerne mellem forskellige modaliteter.

Dette forhold beskrives også i denne artikel fra *Visual Communication*, SAGE Publications, 2008: "Systemic functional-multimodal discourse analysis (SF-MDA) : constructing ideational meaning using language and visual imagery af Kay L. O'Halloran

Jeg har endvidere beskæftiget mig med Visual Literacy via Susan Stokes rids over litteratur om Visual Literacy (*Visual Literacy in Teaching and Learning: A Literature Perspective*, Suzanne Stokes, Troy State University,

<http://ejite.isu.edu/Volume1No1/pdfs/stokes.pdf>.) og med Anne Bamfords White Paper on Visual Literacy

http://www.adobe.com/uk/education/pdf/adobe_visual_literacy_paper.pdf som lettilgængeligt eksempel på denne tænkning.

Aug. 2008: Et godt eksempel på visual literacy omsat til forskning i børns billedperception og produktion er:

Evelyn Arizpe og Morag styles: *Children Reading Pictures. Interpreting visual texts*. London 2003 Bogen giver en grundig gennemgang af forskningen på området og en beskrivelse af hvordan de hargennemført deres interviews med børn på forskellige klassetrin. Bogen handler om hvordan børn læser billedbøger, hvilket giver forfatterne mulighed for at kontrastere børnenes forståelse af henh. de visuelle og de verbale tekster. Ved at læse denne bog har jeg fundet en række potentielt brugbare bøger:

Kress,G (1997) *Before writing: Rethinking paths to literacy*. London Routledge

Gardner, H (1980): *Artfull scribbles*, London Jill Norman Limited

Perkins, D: (1994) *The intelligent eye: learning to think by Looking at Art*, Cambridge

Jeg har genlæst store dele af den pædagogiske litteratur om billedkunst for at uddrage de dele, som ikke ser billedet som symptom på tilstande i barnets psyke. Her kan jeg bruge Ingelise Flensborgs(1994), Helene Illeris(2000) og Mie Buhls (2002) Phd afhandlinger. Hvis man går til den populærvideenskabelige litteratur rummer Anna Marie Holm og Lone Thaus bog: *Børns Billedverden fra 1984 et ældre eksempel på en bl.a. billedsproglig tilgang*, hvor billedarbejdet ses i en interpersonel kontekst.